БЕЛАРУС

Выдае Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне у ЗША
Published by Byelorussian - American Association, Inc.
Address — Адрыс: Byelorussian-American Association, Inc.
435 New Jersey Ave, Brooklyn 7, N. Y., U. S. A.
Падпіска на год $ 2.50 — Subscription per year — $ 2.50
Рэдагуе Рэдакцыйная Калегія

PRICE 10 ¢ ЧАСАПІС БЕЛАРУСАЎ У З. Г. А. BYELARUS — WHITERUTHENIAN (BYELORUSSIAN) NEWSPAPER IN THE USA 10 ЦЭНТАЎ

Год IV. № 2 (26) 24 Студзеня 1953 г. NEW YORK, N. Y., U. S. A. January 24, 1953 Vol. IV. № 2 (26)

»НАБЛІЖАЕЦЦА ЧАС НАВАЛЬНІЦАЎ«...

(Прэзыдэнт Айзэнгаўэр пераняў свае высокія абавязкі у поўным разуменьні павагі часу)

20-га студзеня 1953 году а паўдні новы, 34-ты па ліку прэзыдэнт ЗША Двайт Д. Айзэнгаўэр, прысягнуўшы на вернасьць Канстытуцыі, пераняў з пачуцьцём глыбокага хваляваньня апеку над лёсам і свайго шматмільённага народу, ды й усяго сьвету.

Сама ўрачыстасьць прысягі была, на жаданьне Прэзыдэнта, пажаўнерску кароткая й простая. І мо' таму якраз яна зрабіла на прысутныя сотні тысячаў людзёў гэткае глыбокае ўражаньне.

Прэзыдэнт прысягаў на сходах Капітолю, на старой біблііі, якая належала некалі першаму прэзыдэнту ЗША Джорджу Вашынгтону. Урачыста прагучэлі ў цішыні простыя словы:

— „Я, Двайт Д. Айзэнгаўэр урачыста прысягаю, што буду паступаць справядліва"... І паўтарыўшы за галоўным сябрам Вярхоўнага Суду Вінсанам усю прысягу, Прэзыдэнт скончыў:

— „Хай дапаможа мне ў гэтым Бог".

З інаўгурацыйнае прамовы новага прэзыдэнта відаць, што ён з усёй павагай уяўляе й лепш чымся хто разумее сваё цяжкое заданьне кіраўніка й абаронцы людзкіх мільёнаў. Цьвяроза ставіцца Прэзыдэнт Айзэнгаўэр і да гэтых сваіх заданьняў і да пагрозьлівага палажэньня на сьвеце.

— „Здаецца, што над краінамі сьвету зьбіраецца навальніца", казаў Прэзыдэнт. — „Час, у якім мы жывем, — эпоха вялікіх выпрабаваньняў для нашае краіны... Азія кіпіць, Эўропа загрожаная... Новая моц — інтэрнацыянальны камунізм імкнецца паняволіць слабейшыя народы, падмінаваць дужэйшыя, нясьціханна працуе, каб бянтэжыць, раскідаць, паняволіць. Старыя праўды адкідаюцца, новыя творацца. Навука спрычынілася да вынаходу жахлівых прыладаў зьнішчэньня...

Таму сяньняшнія часы вымагаюць ад нас усіх ахвяраў дзеля справы супакою на зямлі. Гэта справа ня толькі нашая, мы дзелім яе з усімі вольнымі народамі. І з тымі, якія вераць разам з намі ў людзкі гонар, мы задзіночаныя ня толькі шляхотнай ідэяй, але й звычайнай патрэбай. Мы патрабуем іхнае дужасьці, каб падтрымаць собскую моц. Пагроза маналітычнага камунізму расьцягваецца на ўвесь сьвет. Мэта ягоная — паняволеньне, мэтады ягоныя — паслабляць і апаноўваць. Мы мусім мець сяброў і саюзьнікаў, калі хочам перамагчы. І мы перакананыя і неабходнасьцяй і вераю, што моц усіх вольных народаў ляжыць у адзінстве, а небясьпека ў сварках .

Асягнуць гэтае адзінства — заданьне нашага часу.

Мы верым таксама у моц і мы будзем працягваць будаваць гэтую моц. Мы будзем дапамагаць народам-сябром, мы будзем цярпліва змагацца за мір на трыбуне Задзіночаных Нацыяў і праз наладжаньне пагадненьняў між паасобнымі народамі.

— Нам хацелася-б, каб усе нашыя сябры у ўсім сьвеце ведалі, што пагрозу новае навальніцы мы сустракаем не з пачуцьцём боязі, а з упэўнасьцяй у сваю моц".

Гэткі больш-менш зьмест інаўгурацыйнае прамовы новага Прэзыдэнта. Прынцыпы-ж ягонага будучага паступаваньня дакладна выражаны ў зьмешчаных ніжэй дзевяцёх пунктах:

— „1. Мы ненавідзім вайну й ня лічым яе найлепшым сродкам супроць тых, хто нам награжае. Але мы лічым, што далейшае памацненьне нашых сілаў паўстрымае агрэсара. Мы гатовыя супрацоўнічаць з усімі дзяржавамі ў іхных спробах адхіліць прычыны страху й недаверу.

2. Разумеючы ўсю дарэмнасьць уціхаміраньня агрэсара, мы не зьбіраемся уступаць із ім у пазбаўлены гонару гандаль, цаною нашае чэсьці й бясьпекі. У рэшце рэштаў ланцугі нявольніка цяжэйшыя за торбу жаўнера.

3. Разумеючы, што толькі дужая Амэрыка можа забясьпечыць свабоду й супакой, мы лічым неабходным павялічыць нашую моц і нашую прадукцыйнасьць для дабра ўсяго чалавецтва. Абавязак усіх нашых свабодных грамадзян і ўсіх свабодных грамадзян іншых гаспадарстваў — паставіць інтарэсы свае радзімы вышэй собскіх.

4. Шануючы традыцыі і духовую спадчыну ўсіх нацыяў, мы ня будзем нікому накідаць нашых собскіх палітычных ці эканамічных прынцыпаў.

5. Улічваючы патрэбы й магчымасьці нашых сяброў, мы будзем імкнуцца да таго, каб забясьпечыць ім упакой і дабрабыт. Мы будзем таксама лічыць на тое, што яны самі возьмуць на сябе, у меру сваіх магчымасьцяў, частку агульнага цяжару.

6. Бяручы на ўвагу, што здаровая эканоміка творыць неабходную базу для забясьпечаньня міру свабоднаму чалавецтву, мы будзем імкнуцца да таго, каб усюдых і ў сябе самых падтрымліваць вытворчасьць і гандаль. Зьбядненьне аднае нацыі можа мець уплыў на дабрабыт усяго сьвету.

7. Прызнаючы, што эканамічныя, палітычныя й ваенныя інтарэсы дыктуюць дзяржавам неабходнасьць задзіночвацца ў мясцовыя саюзы, мы ўсё-ж спадзяемся памацніць у рамах Задзіночаных Нацыяў ніці сяброўства й з рэштаю гаспадарстваў сьвету.

Мы спадзяемся, што правадыры Эўропы будуць імкнуцца да зьдзейсьненьня пляну задзіночаньня. Бо толькі Задзіночаная Эўропа патрапіць супольнымі сіламі і з нашай дапамогай захаваць сваю духовую й культурную спадчыну.

8. Лічачы, што й свабода, і справа абароны свабоды — адна непадзельная рэч, — мы з аднолькавай павагаю ставімся да ўсіх земляў і да ўсіх нацыяў. Мы з усёю павагай адкідаем тэорыю, што адна раса ніжэйшая за іншую, ці адзін народ лепшы, а іншы — горшы.

9. Прызнаючы Задзіночаныя Нацыі жывым сымбалем усіх нашых спадзяваньняў на мір, мы будзем імкнуцца да таго, каб зрабіць іх ня сымбалем, а жывою сілай.

Мы павінны дзейнічаць разумна, працаваць пільна, навучаць гэтаму іншых і важыць кажнае слова й чын. Мір, да якога мы імкнемся, — ня што іншае, як выяўленьне нашай собскай веры. Гэта ня толькі ўцекі ад сьмерці, але й абраз жыцьця".

НАШ ПЕРШЫ АБАВЯЗАК

Мы жывем у мамэнт, калі мо' будуць вырашацца рэчы гістарычнае вагі для кажнага народу. Кажны дзень прыносіць новыя падзеі, якія прастаюць у кірунку насьпяваньня разьвязкі паміж двума сьветамі. Вось чаму сяньня актывізуюцца ўсе сілы ў сьвеце, каб сустрэць заўтрашні дзень ня толькі з выразнымі палітычнымі дэвізамі, але й з рэальнай падрыхтовай собскіх сілаў, з патрэбнымі забесьпячальнымі сувязямі, што становяць рэальную базу для ужыцьцяўленьня палітычных дэвізаў.

Сяньня ЗША ўзначалілі антыбальшавіцкія сілы ў сьвеце. Ужо гэта гаворыць за тое, што ЗША будуць граць першую ролю і ў вырашэньні усіх дзяржаўна-палітычных праблемаў, якія паўстануць на руінах бальшавіцкай імпэрыі.

Асаблівасьці перажыванага мамэнту ўскладаюць неабыякія абавязкі на ўсю беларускую эміграцыю, асабліва на нашую эміграцыю ў ЗША, вымагаюць актывізаваньня найперш палітычнай дзейнасьці ды скіраваньня яе у адзінае ідэйна-палітычнае рэчышча.

Замкнутасьць у сваім асяродзьзі-галоўны наш грэх. Як і два гады таму,мы гэтак-жа сама адзначаем сяньня нашыя нацыянальныя сьвяты, мы гэтак-жа зьбіраемся на сходы ці зьезды й блізу нічога ня робім, каб нашую справу вынесьці па-за тыя будынкі, дзе мы зьбіраемся. Пры сустрэчах міжсобку мы гаворым пра палітычныя падзеі ў сьвеце й гэтак-жа сама ня робім для сябе жыцьцём патрабавальных практычных высноваў. Мы бачым, прыглядаемся, разумеем, што адбываецца ў сьвеце й не мабілізуем сваіх собскіх сілаў. Бачым і разумеем, але гаворым так пра палітычныя падзеі, нібы як два прыяцялі, што перадаюць адзін аднаму цікавыя навіны.

Мы гаворым пра розьніцу старой і новай беларускай эміграцыі, навет рэклямуем разгортваньне працы новай эміграцыі у кірунку ейнага нацыянальнага самазахаваньня й нацыянальнай самасьведамасьці, але ставім на гэ-

(Канец на 2 бач.)

Бальшавіцкае людазабойства

Перад намі ляжыць „Краткий словарь иностранных слов" маскоўскага выданьня за 1951 г. На балонцы 89 стаіць слова „геноцид". Вось што напісана ў савецкім слоўніку пад гэтым словам: (грэцкае - **genos** — род+лацінскае **caedere** - забіваць) — вынішчэньне паасобных групаў жыхарства з расавых і нацыянальных (рэлігійных) матываў — найцяжэйшы злачын супраць чалавецтва, які робяць імпэрыялістыя. Гэнасыд арганічна зьвязаны з фашызмам і расістоўскімі „тэорыямі", якія прапагандуюць расавую і нацыянальную нянавісьць (панаваньне г. зв. „вышэйшых" расаў і вынішчэньне г. зв. „ніжэйшых" расаў).

Мы знарок прывялі ўсю гэтую даўгую вытрымку, падзяляем тлумачэньне згаданага слова ў савецкім слоўніку ды без ніякіх агаворак скіроўваем усё гэта ў дачыненьні да самога Савецкага Саюзу, дзе гэнасыд гэтак шырака практыкуецца аж на працягу колькіх дзясяткаў гадоў.

Бальшавіцкі вынахад блага змайстраванай „тэорыі" пра „старэйшага брата" зьяўляецца чысьцюсенькім расізмам, тэй-жа вышэйшай расай-нацыяй, пра якую гаворыцца ў савецкім слоўніку. Адно дзеля прапагандавых мэтаў, як даніна часу — слова „раса" заступлена словам „брат". Але ці-ж вынішчэньне „малодшых братоў"-(нацыяў) перастае быць вынішчэньнем адно таму, што той, хто вынішчае, названы йначай? Гэта-ж на чырвоным крамлёўскім імпэрыялізьме ўжо выраcьлі, калі браць самы апошні час, такія красачкі, як г. зв. „краіны народнай дэмакратыі".

Пра бальшавіцкі гэнасыд сьвет ведаў, ягоныя вушы разьдзіралі пакутніцкія крыкі вынішчаных цэлых падсавецкіх народаў. Сьвет ведаў і чуў пра гэта, але адварочваўся, каб ня ведаць і ня чуць. І адно апошнім часам, нібы каб выкупіць віну за мінулае, пачалі сям-там гаварыць пра бальшавіцкія гэнасыдаўскія злачыны.

Што гэта было — абыякавасьць, боязь ці гандаль? Усё разам.

Міналі дзясяткі гадоў, вынішчаліся мільёны людзей розных нацыяў і сьвет, ведаючы пра гэта, маўчаў. Пачалося ў 1917 годзе. Дакацілася да жахлівых трыццатых гадоў, сягнула аж да масавых шыбеніцаў у часе другое сусьветнае вайны й коратка пасьля яе — а сьвет ня бачыў, бо не хацеў бачыць.

Вынішчэньні й дэпартацыя мільёнаў беларусаў, украінцаў, народаў Каўказу заходнія палітыкі ды розныя аматары тварэньня „грамадзкае думкі" цынічна называлі „нутраным экспэрымэнтам" бальшавікоў у сваёй імпэрыі. А індыйскі Нэру навет дагаварыўся да такой дзікасьці, што ў Савецкім Саюзе нібы ўзорна разьвязана нацыянальнае пытаньне.

Маўкліва, абыякава ўспрыняў сьвет факт згладжаньня зь зямлі па другой сусьветнай вайне аж двух каўказкіх народаў. А ў часы прымусовай дэпартацыі падсавецкіх людзей заходнія дэмакраты абыякава пазіралі на іхныя самагубствы ды аддавалі зьвязаныя ахвяры бальшавіцкаму людажэрцу, каб выканаць „абавязак саюзьнікаў".

Ня чулі, былі абыякавымі, бо гэтага вымагала нейкая дзіўная палітыка, прыкідваліся, што верылі ў нейкую чалавечнасьць жахлівай бесчалавечнасьці.

Ня спыніўся гандаль на гэтым. Чалавечыя жыцьці й кроў зноў пайшлі, як разьменная манэта ўжо на большай міжнароднай палітычнай біржы праз розных індускіх асэсараў, каб коштам скрываўленай Карэі вылямантаваць Сталінаву згоду. І аж да гэтага часу дэмакратычны сьвет не сабраў усіх сваіх паасобных галасоў у дужы адзін голас з воклічам — годзе! Адно нядаўна, але без належнага міжнароднага рэзанансу былі „устаноўленыя" аддаўна добра ведамыя запраўдныя злачынцы Катыню.

А сяньня, калі ў Савецкім Саюзе пачалася й набывае на сіле хваля антысэмітызму, „ўсёведныя" газэтныя журналістыя ў прасьціні душы сваёй галасьліва пытаюць: што здарылася ў СССР?

Якое дзіўнае, запозьненае пытаньне! Мы, хто ня з прыгожых аддаляў назіраў за бальшавіцкай „нацыянальнай палітыкай", а хто перанёс увесь ейны жах на собскіх плячах, адказваем: робіцца тое, што рабілася на працягу ўсяго часу ў СССР — вынішчэньне тых, хто ў той ці іншы мамэнт уважаецца за найбольш „небясьпечнага", на кім можна спэкульнуць палітычна. Сяньня гэта робіцца ў дачыненьні да жыдоў. І гэта мае глыбокую сувязь з усёй пасьляваеннай палітыкай чырвонае Масквы, якая стала на шлях адкрытага разьвязваньня ўсіх ходаў і выходаў для чарнасоценнага расейскага шавінізму благіх царскіх часоў, на якім абапіраюцца сяньня бальшавікі ў сваёй і нутраной і вонкавай палітыцы.

Мела слушнасьць газэта „Ню-Ёрк Таймз" калі, праўда, між іншага згадала, што ў сваім антысэмітызьме савецкія валадары ідуць сьледам за царскай паліцыяй. На нашую думку пра гэта належыць гаварыць ня між іншага, а з гэтага, якраз, трэба й выходзіць.

Сяньняшні бальшавіцкі антысэмітызм з гледзішча нутранога разьвіцьця самога бальшавізму зьяўляецца зусім заканамернай зьявай пры ягонай палітыцы расейскага шавінізму ў дачыненьні да ўсіх падсавецкіх народаў. Таму бальшавікі мусілі прыйсьці й прыйшлі да аднаўленьня даўна знанага ў царскай Расеі антысэмітызму, які суправаджаўся крывавымі пагромамі, які выяўляўся ў праводжаньні „черты оседлости", у забароне для жыдоў мець зямлю, мець дзяржаўныя пасады ды ў абмежаваньні навучаньня. Антысэмітызм быў пакінуты расейскім царызмам у спадчыну сяньняшнім крамлёўскім валадарам і яны цяпер выцягваюць гэтую спадчыну (іншую выцягнулі ўжо даўно) на сьвет Божы. Вось чаму Сталін зьяўляецца спадкаемцам царскае чорнае сотні.

Але чаму якраз цяпер бальшавікі ўхапіліся за антысэмітызм, каб на ўзор царскай ахранкі „мабілізаваць грамадзкую думку" для апраўданьня собскіх злачынаў коштам жыдоўскай крыві? Чаму бальшавікі не зварачаліся да антысэмітызму раней? Тут былі палітычныя прычыны, зь якімі трэба было лічыцца.

Некаторыя заходнія газэты, а сярод іх навет салідныя палітычныя органы, ставяць цяперашні бальшавіцкі антысэмітызм у сувязь із змаганьнем за ўладу ў савецкай верхавіне. Але-ж сяньня там няма ніякіх канкурэнтаў на ўладу з боку жыдоў, яны ніякага ўплыву на крамлёўскую палітыку ня маюць і таму абсурдальным зьяўляецца прыпушчэньне навет магчымасьці выкарыстаньня антысэмітызму у „змаганьні за ўладу". Нельга-ж выкарыстоўваць таго, што ня мае ніякае рэальнае вагі з гэтага гледзішча. Сяньня няма там ні новага Троцкага, ні Каменева, ні Зіноўева. Кагановіч ніякае ролі ў бальшавіцкім алімпе ня грае, ён дажывае веку, як сваяк Сталіна, і ўсё.

Прычыны іншыя.

Да травеня 1948 году жыды ня мелі свае дзяржавы, былі расьцярушанымі, як бездзяржаўныя, па цэлым сьвеце. Бальшавікі тады ў сваіх мэтах на працягу доўгіх гадоў, каб казырнуць сваім чалавекалюбствам, „баранілі" жыдоў нібы больш, як саміх сябе, ад чаго мелі палітычную карысьць навет звонку.

Але становішча зьмянілася, калі зьявілася жыдоўская дзяржава Ізраэль. Ад гэтага часу жыды перасталі быць бездзяржаўнымі й таму да іх можна было ўжыць тую-ж самую палітыку, як і да людзей іншых нацыянальнасьцяў. Да жыдоў пачалі прыглядацца, ацэньваць іхныя пагляды й паводзіны прыстасавальна да магчымасьці іхнай палітычнай арыентацыі на жыдоўскую дзяржаву. Такім чынам, зьяўленьне жыдоўскае дзяржавы тут сталася адыходным пунктам, які даў магчымасьць для рознага палітычнага шантажу ў дачыненьні да падсавецкіх жыдоў. Скажам, зьвінавацiць раней жыдоў у выдуманым шпіянажы ня прынесла-б жаданага эфэкту, таму й не акцэнтавалася на жыдоўства. Зусім іншае сяньня.

Бальшавікі „прыхільна" паставіліся адразу да Ізраэлю, навет пасвойму „віталі" яго, маючы на ўвазе свае мэты. Нібы жадаючы прадэманстраваць перад сьветам сваю „павагу" да дзяржаўнага самавызначэньня прыгнечаных народаў, яны, сьледам за ЗША, прызналі Ізраэль. Кіруючыся ўсё тымі-ж собскімі мэтамі, яны навет пайшлі на дзівугодны для іх крок — прыпаднялі сваю непадымную заслону для жадаючых выехаць у Ізраэль жыдоў. Праз гэта чырвоная Масква спадзявалася экспартаваць у Ізраэль і сам бальшавізм. А калі з усяго гэтага нічога ня выйшла ды Ізраэль непарушна стаў на шлях супрацоўніцтва з заходнім сьветам і найперш з Амэрыкай, перакрыжаваўшы гэтым усялякую магчымасьць ператварэньня жыдоўскай незалежнай дзяржавы ў прыдатак да бальшавіцкай імпэрыі, тады маскоўскія бальшавікі крута павярнулі сваю палітыку ў іншы бок, якая й прывяла да антысэмітызму.

Разам з Ізраэлем жыды выступілі на міжнароднай арэне як дзяржаўная незалежная нацыя. Апрача гэтага ў жыдоўскіх руках на цэлым сьвеце сканцэнтраваныя вялікія капіталы, гэта значыць, што жыды ўплываюць на міжнародную палітыку, скіраваную сяньня супроць крамлёўскага таталітарызму.

Усё гэта разам узятае й сталася запраўднаю прычынаю таго, чаму бальшавікі сяньня спусьцілі з прывязі свой хаваны сьвету антысэмітызм. Сталін помсьціць за тое, што ня збыліся ягоныя спадзяваньні. Але гэта ўжо не „нутраны экспэрымэнт". Гэтым разам безаглядная Сталінавая помста, якая выклікала супроцьдзеяньне за межамі Савецкага Саюзу, мае дзьве мэты: „мабілізаваць" сваіх пад'ярэмных супроць усяго заходняга сьвету, а галоўнае — прыдбаць сабе прыхільнікаў найперш у Нямеччыне, за якую йдзе колькігадовае змаганьне паміж саветамі й заходнім дэмакратычным сьветам. Стаўка занадта вялікая, выйгранка за спакусьлівая, каб бальшавікі ня выкарысталі ў гэтай гульні найпадлейшых сродкаў. Правакацыйнасьць бальшавіцкага антысэмітызму дэманстрацыйна сягае аж на міжнародную арэну. Нядаўна выкрытая змова былых нацыстых у Заходняй Нямеччыне найлепш паказвае на сувязь расейскіх бальшавікоў і нямецкіх нацы.

Мы падзяляем заяву Амэрыканскага жыдоўскага работніцкага камітэту, у якой гаворыцца: „Нельга чакаць, пакуль лік ахвяраў сталінавай жорсткасьці яшчэ павялічыцца".

Задзіночанае выступленьне жыдоўскіх нацыянальных арганізацыяў на ўсім сьвеце ў імя маральнае абароны сваіх падсавецкіх суродзічаў можа быць найлепшым прыкладам і для нас. Бо калі йдзе пра інтарэсы нацыі, тады ня можа быць ніякіх разыходжаньняў.

Яз. М-і.

Наш першы абавязак

тым кропку, апускаючы найважнейшае — кончую патрэбу, якая якраз і дыктуецца нацыянальнай самасьведамасьцяй: вынесьці нашую справу вонкі нас, гэта значыць ператварыць эміграцыю з „хатняе апрычонасьці" у шырокі палітычны дзейнік.

Мы гаворым пра нашую нацыянальную адданасьць, навет гатовасьць да самаахвярнасьці. Але як разыходзяцца словы з практыкай, калі адно зойдзе гутарка пра фінансаваньне нацыянальнае працы.

Да гэтага часу мы навет не маем людзей для жывой лучнасьці з амэрыканскімі палітычнымі дзейнікамі. Нейкі цяжар інэрцыі ўчарайшага дня, нічым недаравальнае інэрцыі вісіць над намі.

А тымчасам, як мы любім называць сябе гучным азначэньнем — палітычная эміграцыя! Гэтае азначэньне ўжываецца як дэвіз, як самаадзнака, нібы як абавязак і найчасьцей як дэклямацыя — благая хадульная дэклямацыя. Бо азначэньне палітычная эміграцыя найперш патрабуе упартай палітычнай дзейнасьці і сярод самое эміграцыі і вонках яе, гэта значыць, каб нашай справе штохвілінна прабіваць шлях да вырашальных палітычных дзейнікаў, каб яна сталася аб'ектам думаньня Дэпартаманту Стану, як гэта робяць іншыя эміграцыі. Для гэтага мы маем усе магчымасьці й падставы, адно ад слоў трэба перайсьці да справы.

Ужо колькі гадоў, як мы ў Амэрыцы, а амэрыканскія газэты блізу нічога ня пішуць пра Беларусь. Навет зьяўляюцца такія зьняважлівыя для нас рэчы, інсьпіраваныя нашымі ворагамі, што Беларусь — гэта такі абшар, дзе даўней наладжваліся жыдоўскія пагромы. Гэтак няўціхамірны расейскі чарнасоценец, які якраз і рабіў гэтыя пагромы, знаёміць амэрыканскага чытача з нашай Бацькаўшчынай. Тут нашая віна. У нас ёсьць людзі. Адно не зразумела, чаму яны не заўсёды маюць жаданьне выпхнуцца з свае „асабістае прынцыповае" адгароджанасьці, каб аддаць свае скромныя веды агульнай справе, каб дапамагчы данесьці нашую нацыянальную справу туды, дзе мо' заўтра будуць перакройвацца дзяржаўныя карты народаў.

Побач з нацыянальна-культурнай узгадавальнай працай сярод эміграцыі нам трэба прыдбаць апэтыт да прапагандова-палітычнай, а ў канцовым выніку дыпляматычнай працы, ад якой будзе залежыць посьпех усёй беларускай справы. Увесь цяжар працы мы мусім перанесьці на тое, каб беларускую справу вынесьці вонкі нас, ня толькі пры кажнай зручнай нагодзе інфармаваць афіцыйныя дзейнікі пра наш народ, пра ягоныя спрадвечныя нацыянальна-палітычныя імкненьні, а зрабіць гэта штодзённым нашым абавязкам.

Амэрыканскія дзяржаўныя справы абняў новы прэзыдэнт з сваёй адміністрацыяй. Наш абавязак неадкладна наладзіць сувязі з новымі амэрыканскімі палітычнымі дзейнікамі, выклікаць сярод іх зацікаўленьне беларускай справай, прыдбаць сярод іх сваіх прыхільнікаў. У гэтым сяньня галоўнае. Як мы спраўімся з гэтым — будзе ацэньвацца й наша запраўдная вартасьць.

І калі мы кажам, што мы, заўсёды гатовыя змагацца за Беларусь, дык гэтая заява абавязвае да змаганьня ўжо сяньня. Палітычна-дыпляматычная праца зьяўляецца мо' найважнейшай дзялянкай гэтага змаганьня за прышласьць нашага народу. Адно у гэтым выявіцца й нашая здольнасьць, і нашая нацыянальная самааддасьць. Адно праз гэта ўжо сяньня мы можам і мусім практычна прычыніцца ня толькі да вызваленьня Беларусі ад бальшавіцкага акупанта, але й да забясьпечаньня ёй галоўнага — незалежнай дзяржаўнасьці.

I. П.

ПАМЁР ПРЭЗЫДЭНТ НЕЗАЛЕЖНАЕ ГРУЗІІ

Як паведамляе Амэрыканская Рада Незалежнай Дэмакратычнай Грузіі 11-га студзеня памёр у Парыжы Ноэ Джарданія, колішні прэзыдэнт Незалежнае Дэмакратычнае Грузіі ў гадох 1918-21.

Нябожчыку было 85 год. Памёр ён напярэдадні шырака пляванага грузінскім грамадзтвам сьвяткаваньня гадавіны ягоных народзінаў, даўгагадовае палітычнае і адданае грамадзкае працы.

П. Вішнеўскі

Амэрыка й беларусы

(працяг)

IV.

Астаецца яшчэ прыглядзіцца аднэй не апошняе вагі справе, шчыра кажучы — вялікай анамаліі, якая ад канца вайны лягла цёмным ценем паміж намі і амэрыканцамі; яна-ж у вялікай меры і ёсьць беспасярэдняй прычынай таго нашага зьнеахвочаньня, а часам й недаверу да амэрыканскае палітыкі. Справай гэнай ёсьць амэрыканска-расейскія дачыненьні. Паколькі ёсьць яна цэнтральным пунктам нятолькі нашага зацікаўленьня а запраўды вельмі шырокага комплексу інтарэсаў, што зусім не прыпадкам зьбягаюцца па аднэй і той самай лініі сяньняшняга палітычнага крызысу ў сьвеце, разгляд яе ў рамах гэтага артыкулу ёсьць больш чым апраўданы.

На пачатак малое паясьненьне тэрмінаў. У якім разуменьні ўжываецца тут тэрмін „расейцы"? Усе мы добра ведаем, што ў старой Расеі ў справах дзяржаўнага значэньня народ ня меў, як і сяньня ў СССР ён ня мае, нічога да гутаркі. Народапраўства тут ніколі ня мела месца і гэта нічога дзіўнога для тых, каму ведомы дух расейскае гісторыі. Гэтым і выясьняецца, чаму ў 1917-ым годзе расейскі народ паказаўся палітычна недасьпелым, здольным дзеяць толькі на сваю ўласную шкоду, як бязвольная прылада ў руках рашучай і безадказнай клікі дэмагогаў. На працягу ўсяе свае гісторыі (за выняткам хіба толькі гадоў 1812-13 і 1941-45, калі дзеялі вонкавыя прычыны) народ гэты быў супроць свайго ўласнага ўраду — урад гэны заўсёды быў нечым, чаго народ мусіў баяцца. І праўда, было й ёсьць чаго баяцца... Расейскі народ гісторыі не тварыў і сяньня ён яе ня творыць. Ім адно карысталіся й карыстаюцца дзеля мэтаў, на якія ён ніякага ўплыву ня мае. За гэта-ж, калі гаворам тут аб расейцах, дык маем на думцы не расейскі народ, а тую тонкую сацыяльную праслойку, якая надавала там і надае сяньня тон жыцьцю ды становіць ягоныя нормы — ці гэта будзе старое дваранскае „сословие", ці вышэйшая камуністычная „кляса", — ці тая, што фактычна трымаець уладу ў руках, ці тая, што яе страціла, патэнцыяльная алігархія. Аб ёй тут гутарка. На гэта нельга забывацца.

Сучасныя амэрыканска-расейскія дачыненьні даводзіцца ўважаць за поўную анамалію. Былі яны ёю ад самага пачатку амэрыканска-расейскага зьбліжэньня улетку 1941 г. (дыпляматычныя адносіны навязаныя ў 1935 г.) і паміма глыбокіх зьменаў у амэрыканскай палітыцы, якія мелі месца з таго часу, асталіся такой па сучасны мамэнт.

Калі йдзе аб Крэмль, дык здаецца ўжо амэрыканцы даволі добра сабе уяўляюць, што за тыпы там сядзяць. Але ці з гэтага вынікае, што амэрыканцы дастаткова пазналі ўжо расейцаў? Судзячы па падзеях апошніх год, выходзіць што не, і то станоўка не. Поўны правал палітыкі і ўсяе місіі сп. Кеннэна, гэтага прызнанага тут спэцыялістага ў расейскіх справах, дае нашаму цьверджаньню моцную падпору. Можна было-б такіх падпораў дакінуць значна больш, але ня ў гэтым справа; нас цікавіць, што з такога стану рэчаў можа вынікнуць і што ўжо вынікла?

Калі чырвоная Масква на гарачую амэрыканскую прыязьнь (плюс „ленд ліз") адказала нязьменным холадам недаверу, а пасьля й зусім адкрытай, ярай варожасьцяй — калі ўрэшце славутыя спробы ўціхаміраньня ўзьюшанага расейскага медзьвядзя кончыліся поўным фіяскам, астаўляючы адно нясмак і балючыя дазнаньні — толькі тады ў Амэрыцы паверылі ў ганебныя мэтады й мэты сяньняшняе Масквы. Гэта лягічна паказвала-б на неадкладную патрэбу новае тактыкі, новых мэтадаў, новых дарог. Але, на вялікі жаль, іх ўсё яшчэ як няма, так няма. А гісторыі пакуль-што дазволена паўтарацца: як аднойчы шаноўны й пачцівы сп. Чэмбэрлен, упарта й пасьлядоўна праводзячы палітыку „недражненьня" Гітлера, дазволіў яму спакойна заварыць грозную катастрофу, так сяньня астаўляньне ініцыятывы ў руках Сталіна мае ўсе шансы даць нездаўга тыя самыя вынікі, узьведзеныя адно ў вышэйшую ступень, адпаведна да ягоных магчымасьцяў.

У сьвятле гэтае мала пасьлядоўнае й нягібкае палітыкі цікава выглядаюць спробы Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народаў Расеі, Нью-Ёрк, зарганізаваць з народаў СССР (без балтаў) супольны антыбальшавіцкі фронт. Як на сяньня зрэалізаваньне гэтае важнае й пільнае справы ідзе вельмі апорна й ненатуральна павольна. Усё-ж нельга браць гэтага за доказ злое волі пэўных дзейнікаў унутры самога Камітэту. Такі падход быў-бы прымітыўны. Гэта ня значыць, што трэба зачыніць вочы на моцныя ўплывы (расейскія) на Камітэт звонку. Але фактычныя прычыны няўдачаў Камітэту ляжаць у нутраных супярэчнасьцях тае палітыкі, якую яму даручана праводзіць у жыцьцё.

(Канец будзе)

ВЫНІКІ МІСІІ ІЛЬВА ДАБРАНЬСКАГА

Як мы ўжо ўспаміналі ў папярэдніх нумарох нашае газэты, схіліўшыся на прапановы Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня, украінскія дзеячы з Кангрэсавага Камітэту выехалі ў пачатках мінулага месяца у Эўропу, дзеля скліканьня там агульна-украінскае нарады у справе магчымасьцяў уваходу украінцаў у г. зв. Каардынацыйны Цэнтар. Падавалі мы таксама, усьлед за амэрыканскай прэсай, і аб тым, што перамовы гэтыя йдуць. Сяньня, як быццам, ёсьць ужо й вынікі успомненых нарадаў. Уся украінская прэса, з рознымі камэнтарыямі й без іх, падала аб гэтым шырака ў шмат якіх сваіх газэтах.

Як і можна было спадзявацца, — вынікі нарадаў няпрыхільныя да Цэнтру.

Адмыслова створаная дзеля перамоваў г. зв. Тымчасовая Дзелавая Камісія аб усёй гэтай справе інфармуе (газ. „Свабода", нум. 7):

—„Падаецца да ведама грамадзянства, што на супольнай нарадзе дэлегацыі Украінскага Кангрэсавага Камітэту з прадстаўнікамі украінскіх палітычных установаў ды арганізацыяў у днях 19-20 сьнежня м. г. у Мюнхэне, была пакліканая Тымчасовая Дзелавая Камісія, якая мела ўстанавіць перадумовы украінскага ўдзелу ў супроцьбальшавіцкай акцыі розных амэрыканскіх колау, зьбіраць пагляды на гэтую справу шырокіх кол украінскага грамадзянства й трымаць лучнасьць з Украінскім Кангрэсавым Камітэтам Амэрыкі ды з належнымі амэрыканскімі дзейнікамі ў справе далейшага паступаньня на аснове выробленых пазыцыяў.

27-га сьнежня адбылася агульная нарада украінскіх палітычных установаў. Тымчасовая Дзелавая Камісія ўважае пазыцыі, выробленыя гэтаю нарадаю, — высновамі сваіх паглядаў на гэтую справу.

Упаўнаважаныя прадстаўнікі украінскіх палітычных установаў ды арганізацыяў у Эўропе, заслухаўшы інфармацыі дэлегацыі Украінскага Кангрэсавага Камітэту Амэрыкі ў справе „Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народаў Расеі" і правёўшы належную дыскусію, сабраліся 27-га сьнежня на асобную нараду й абвесьцілі ад імя сваіх установаў (тут пералічаюцца ўсе)... аднагодна наступныя пазыцыі, як абавязкавы кірунак украінскае палітыкі па гэтым пытаньні:

Супрацоўніцтва украінскіх палітычных сілаў з рознымі амэрыканскімі коламі на адрэзку супроцьбальшавіцкага змаганьня, абапёртае на належнай пляцформе, патрэбнае так для украінскага вызвольнага змаганьня, як і для агульнага супроцьбальшавіцкага ходаньня. Таму гэтыя украінскія палітычныя ўстановы заяўляюць аб сваёй наважанасьці праводзіць змаганьне проці бальшавізму й расейскага імпэрыялізму супольна з амэрыканскімі супроцьбальшавіцкімі коламі на належных перадумовах.

Усе згодна ўважаюць, што на аснове палітычнае канцэпцыі й арганізацый-

(Канец на 4 бач.)

М. Мозыр.

»Даугая рука дыктатара«

3. Высланьне й выгнаньне.

У 1927 годзе, прадстаўнікі Г. П. У., зьявіўшыся на кватэру Троцкага, даручылі яму ордэр на высылку ў Алма-Ата у Казахстане. Троцкі сьпярша не хацеў пусьціць агентаў у свой пакой, і, наагул, адмовіўся выканаць іхні загад аб выезьдзе ня толькі ў Казахстан, але й абы-куды. Ён думаў, што Палітбюро хацела-б прадставіць вачом працоўных усю справу із ягонай высылкай, як дабраахвотную згоду й паразуменьне. Таму, жадаючы выявіць праўдзівае палажэньне й паказаць усім, што над ім чыніцца гвалт, — Троцкі й спрабаваў пратаставаць. Сярод прысланых да Троцкага агентаў ГПУ быў адзін, па прозьвішчы Кашкін, даўнейшы супрацоўнік Троцкага. Доўга ня думаючы, ён выламаў цяжкім малатком дзьверы ў габінэт Троцкага й сказаў яму: — „Страляйце ў мяне, таварыш Троцкі, страляйце"! На гэтыя правакацыйныя словы Троцкі спакойна адказаў' „Кіньце глупствы, таварыш Кашкін і рабеце сваю справу". І „справа" была зробленая: „малайцы" з ГПУ на руках даваляклі Троцкага да аўта, а тады, пасадзіўшы ў цягнік, із вялікімі цяжкасьцямі завезьлі з жонкаю й сынам у Алма-Ата, места на мяжы з Кітаем, раскіненае ў сьцэну Цянь-Шаньскага горнага хрыбту, за 4.000 кілямэтраў ад Масквы. У Казахстан Троцкі быў высланы як „контррэвалюцыянэр" (цікавыя парадоксы здараюцца у жыцьці!) па 58 арт. Угалоўнага Кодэксу, дарма што быў ён якраз тым чалавекам, які тварыў рэвалюцыю й зацята змагаўся з контррэвалюцыяй.

Партыйныя колы сустрэлі вестку аб высылцы Троцкага ў далёкі Казахстан з палёгкай. Варашылаў сьмяяўся:

— „Калі й памрэ, — ня хутка даведаемся!"

У Алма-Ата Троцкія атрымалі кватэру ў горадзе. Ім дазволілі перавезьці сюды й хатнія рэчы й бібліятэку, а навет „пішучыя" машынкі, на якія мясцовыя жыхары глядзелі, як на дзіва. Троцкі прысьвячаў шмат часу літаратурна-публіцыстычнай працы, атрымоўваў вялікую колькасьць лістоў праз легальную й нелегальную пошту, навет хадзіў на паляваньне. Адно, што здароўе ягонае пагоршала, а на ўзьверх — ён захварэў на казахстанскую малярыю. Аднак, Троцкі ўпарта трымаўся свае ролі, праваднра, рассылаў загады сваёй апазыцыі, справы якое былі для трацкістых даволі спрыяльныя. У Маскве, Ленінградзе й буйных прамысловых цэнтрах працоўныя хваляваліся, патрабуючы ад Палітбюра праўды, партыйнае змаганьне пагражала йзноў разгарэцца буйным пажарам... У выніку ўсяго гэтага Сталін выслаў Троцкаму праз ГПУ ультыматум: спыніць кіраваньне апазыцыйным змаганьнем, бо йнакш ён, Троцкі, будзе цалкам ізаляваны й яму будзе забаронена браць удзел у палітычным жыцьці. Троцкі адказаў на Сталінавы ультыматум адмоваю падпарадкавацца загаду.

— „Узурпатары улады — фракцыя Сталіна і ейны орган ГПУ ня можа мяне ізаляваць ад палітычнага жыцьця. Я ведаю свой абавязак і выканаю яго да канца".

Тады, у 1929 г. у студзені, ГПУ выдала, згодна із загадам Сталіна, гэткую пастанову:

„Слухалі: Справу грамадзяніна Троцкага Ільва Давідавіча па арт. 58 Уг. Код. па абвінавачаньню ў контр-рэвалюцыйнай дзейнасьці, што выявілася ў арганізацыі нелегальнай антысавецкай партыі... у падрыхтоўцы зброўнага выступленьня супроць савецкае ўлады.

Пастанавілі: Грамадзяніна Троцкага Ільва Дав. — выслаць за межы СССР".

Упаўнаважаны ГПУ перадаў гэтую пастанову Троцкаму й зажадаў, каб той пасьветчыў атрыманьне подпісам. Троцкі напісаў:

— „Злачынная зьместам і беззаконная па форме пастанова ГПУ мне абвешчаная.

Троцкі".

Калі Троцкі запытаўся ў прысланага да яго ўпаўнаважанага ГПУ, куды-ж маняцца яго выслаць, — той сьпярша прабаваў выкруціцца тым, што быццам, нічога ў гэтай справе ня ведае, але пасьля прызнаўся, што ў Турцыю, у Канстантынопаль.

— „У Турцыю? — зьдзівіўся Троцкі. — Значыцца ў вас нейкае пагадненьне з турэцкаю паліцыяй?"

Упаўнаважаны коратка адказаў: — мы толькі выканаўцы!

Троцкі быў нязвычайна абураны, даведаўшыся, што ўлада Сталіна навязала ўжо лучнасьць ды супрацоўніцтва з гэткімі установамі, як розныя буржуазныя „ахранкі". Ён ізноў адмовіўся падпарадкавацца пастанове сталінскае клікі дабраахвотна.

Але гэта было зусім і непатрэбнае ГПУ. Ягоныя казахстанскія агенты гвалтам вывезьлі Троцкага з Алма-Ата, прывезьлі да граніцы з Турцыяй і з рук у рукі перадалі аднаго з творцаў рэвалюцыі „буржуазнай" турэцкай паліцыі.

4. Сталін ірве валасы.

Самперш Сталін усьцешыўся, што нарэшце выгнаў Троцкага за межы СССР і пазьбегнуў далейшых клопатаў з сваім найгоршым ворагам. Із дапамогаю ГПУ ён пільна ўзяўся за вынішчэньне ўсяго „трацкіцкага насеньня" у СССР. Аднак, ужо неўзабаве Сталіну давялося пераканацца, што высылка Троцкага ў Казахстан і выгнаньне за межы былі адно памылкамі, што й ён, і ягонае ГПУ напросту ашукаліся, бо Троцкі знайшоў спосабы дзейнічаць і за межамі. Ён разгарнуў ажыўленую дзейнасьць, навязаў новыя ніці й узначаліў ужо не савецкую, а міжнародную партыйную апазыцыю супроць Сталіна й ягонае партыі. Слава Троцкага, як творцы й кіраўніка 4-га Інтэрнацыяналу была яшчэ вялікая. Троцкі й ягоныя прыхільнікі станоўка цьвердзілі аб непазьбеглай перамозе трацкізму й канчальнай паразе Сталіна. Апрача гэтага, Троцкі ў кажным сваім друкаваным у прэсе артыкуле, у кажнай выгалашанай прамове — жорстка нападаў на Сталіна, ганьбіў ягоныя мэтады, выкрываў ягоную натуру, ягоную злачынную хітрасьць, бяспрынцыпнасьць, высьмейваў ягоную няздольнасьць да палітыкі, ягоны бюракратызм, грубасьць, самадурства, самаўпраўства, дурную упартасьць, тлумачыў вартасьць ягоных манлівых асьветчаньняў, інтрыгаў, палітычнага ашуканства, гаварыў аб ягоным хваравым себялюбстве, імкненьні абагаўляць сябе й г. д. — адным словам, Троцкі на ўвесь сьвет крычаў і аб дыктатару і аб ягоных памагатарах, пераконваў у тым, што бальшавізм перарадзіўся у Расеі у запраўдную жорсткую дыктатуру.

Сталін, ведама, злаваў, нэрваваўся. Асабліва баяўся ён кнігі Троцкага „Сталін", якую той рыхтаваў да друку. Пакрысе страх і ненавісьць Сталіна ў дачыненьні да Троцкага сталіся запраўднай хваробай. Сталін ірваў валасы,

Пад развагу нашага грамадства у ЗША

Беларуская эміграцыя, — людзі, якім у часе другой сьветнай вайны пашанцавала вырваца з савецкага пекла, параўнальна, невялікая па колькасьці, аднак, у склад ейны уваходзіць ладны процант інтэлігенцыі. Першы прытулак знайшла яна ў Нямеччыне, у зонах, што апынуліся пад акупацыяй саюзных арміяў. Калі апеку над эміграцыяй абняла міжнародная арганізацыя, што звалася ў скарочаньні УННРА, — усю гэтую шматнацыянальную грамаду эміграцыі таў ды уцекачоў, вайсковыя ўлады амэрыканскае ды ангельскае Зонаў зьвязьлі ў адмысловыя табары ці лягеры. Пры гэтым дазволена было групавацца таборы паводле нацыянальнага прынцыпу.

Першая нацыянальная беларуская група сабралася ў амэрыканскай акупацыйнай зоне ў вялікім шматнацыянальным лягеры Рэгэнзбургу. Пазьней — у амэрыканскай зоне арганізавалася яшчэ пяць асобных беларускіх лягероў. У ангельскай зоне быў вялікі беларускі лягер Ватэнштэт.

Жыцьцё ў табарах, наагул, было благое. Бальшыня беларускіх табароў была забудаваная старымі драўлянымі бараками й кватэрныя умовы ў іх былі вельмі няспрыяльныя, харчаваньне складалася вылучна з менш чымся сьціплага унраўскага пайку, вопратка прыдзялялася нерэгулярна і ў зусім недастатковай колькасьці. У гэткіх умовах нашая эміграцыя пражыла блізу пяць год. І трэба шчыра прызнаць, што час гэты ня быў змарнаваны.

Неяк так здарылася, што бадай бальшыня беларускае інтэлігенцыі ў лягерох была па прафэсіі настаўнікамі. Гэты прыпадак згуляў вельмі вялікую ролю ў беларускай справе. Як толькі арганізавалася беларуская нацыянальная група ў Рэгэнзбургу, нашыя настаўнікі адразу-ж узяліся за арганізацыю беларускае школы і васьмехкляснай гімназіі. Неўзабаве ўся нашая моладзь была гэтымі школамі ахопленая. Наладзілася навучаньне і ў іншых беларускіх табарах. Ня зьбіраюся гэтта падрабязна апісваць беларускае школьніцтва ў лягерох. Я хачу толькі зьвярнуць увагу чытачоў на запраўды ахвярную працу настаўнікаў, якім даваліся працаваць у гэтых школах. Для прыкладу хачу прыгадаць тут хаця-б адну з гэтых школаў — гімназію імя Янкі Купалы, якая заснавалася ў Рэгэнзбургу й да якой я меў блізкое дачыненьне, а таму добра ведаю ўмовы ейнае працы. Гэтая гімназія, кіраваная адным з нашых старэйшых, шчырага адданых справе ўзгадаваньня моладзі, настаўнікаў, прайшла аж праз чатыры табары, адразу-ж аднаўляючы й працягваючы сваю працу ў кажным новым месцы. У лягерох Міхэльсдорф і Віндзішбэргердорф гімназія месьцілася ў вельмі благіх, у часе вайны пабудаваных драўляных бараках. Было цесна, узімку й вучні й настаўнікі мерзьлі, аднак, навука не перапынялася ні на адзін дзень. Сьпярша, настаўнікі вучылі дзяцей зусім задарма, а пазьней, калі апеку над лягерамі пераняло ІРО, яно пачало аплачваць лягерную адміністрацыю і ў тым ліку двох настаўнікаў (столькі іх выпадала, згодна зь нейкім ірайскім разрахункам, на наш лягер). Каб хоць часткава ўзнагародзіць працу й рэшты настаўнікаў, платныя працаўнікі лягернай адміністрацыі пагадзіліся адлічаць ад свайго сьціплага заробку 30 проц. З гэтых дабраахвотна ахвяраваных процантаў і аплачвалася, разумеецца, вельмі сьціпла, праца наших настаўнікаў, а таксама пакрываліся й іншыя неабходныя выдаткі.

Вялася ў лягерох праца і ў іншых галінах. Добра былі арганізаваныя беларускія скаўты, ставіліся сцэнічныя пастаноўкі, чыталіся рэфэраты, ладзіліся канцэрты. Беларускі Тэатар Эстрады аб'ехаўшы быў із канцэртамі усе большыя лягеры Нямеччыны, прапагуючы беларускае мастацтва між чужынцамі. Усё гэта рабілася із малымі выняткамі, азарта, для беларускай справы. Той факт, што сяньня ў эўрапэйскіх ды амэрыканскіх унівэрсытэтах вучацца нашыя студэнты, рыхтуючыся новыя кадры беларускай патрыятычнай інтэлігенцыі — у вялізарнай меры заўдзячваецца ахвярнай працы беларускіх настаўнікаў і рэшты нацыянальна выробленага жыхарства беларускіх табароў.

Час, аднак, не стаіць на месцы. Мінула колькі год і беларуская эміграцыя раз'ехалася зь Нямеччыны ў розныя краіны сьвету. Бальшыня ейная апынулася ў ЗША.

Першыя эміграцыі, што былі прыехаўшы сюды, парупіліся неўзабаве заснаваць гэтта сваю грамадзкую арганізацыю — Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне (БАЗА). У першыя два гады свайго існаваньня, урады арганізацыі БАЗА аддавалі ўвесь час адной важкой справе — яны дапамагалі эміграваць у ЗША й рэшце беларускіх уцекачоў. У гэтым, бясспрэчна, вялізарная заслуга БАЗА.

Праца, хай паволі, а рабілася. Да сяньня адбыліся ўжо тры кангрэсы БАЗА й сёлета падвясну урад БАЗА склікае 4-ты Кангрэс.

Вось, перад гэтым чацьвертым Кангрэсам і трэба затрымацца над нашымі грамадзкімі недацягненьнямі, шчыра і наважана палічыць усе нашыя добрыя й благія (а гэткіх, на жаль, больш) справы.

Асноўваючыся на дазнаньні з жыцьця нашых табараў у Нямеччыне, было поўная падстава думаць, што на новым месцы асяленьня беларускай эміграцыі грамадзкая, культурна-асьветная й інш. праца будуць ісьці гэтак сама, калі не лепш, чымся гэта было ў лягерох. Аднак, практыка колькіх год паказала, што гэтак ня сталася.

Праўда, аб'ектыўна належыць тут успомніць і аб некаторых дадатніх праявах нацыянальнага беларускага жыцьця ў ЗША. Тут паўсталі й працуюць, апрача БАЗА, дзьве беларускія навуковыя ўстановы, якія выдаюць свае часапісы, ладзяць рэфэраты, добра расьце арганізацыя беларускае моладзі, якая таксама выдае свой юнацкі часапіс, існуе студэнскае згуртаваньне, працуюць у справах дабрачынных жанчыны, БАЗА выдае сталую двутыднёвую газэту. Беларуская Аўтакефальная Царква год па годзе шырыцца, прыцягвае усё больш і больш вернікаў, што шукаюць у ёй духовае пацехі. Нашыя нацыянальныя сьвяты й рэпрэзэнтацыйныя выступленьні, ладжаныя колькі раз на год, заўсёды маюць удачу... Усе гэтыя пацешальныя праявы нашага жыцьця асягненыя й тут адно ахвярнай працай адзінкаў. Кажу — ахвярнай, бо йначай ня можна назваць, хоць мо'ня кажны над гэтым задумляецца, працу людзей, якія пасьля цяжкой фізычнай працы аддаюцца заместа адпачынку, — працы для беларускай справы.

Але, на вялікі жаль, — ёсьць і вялізарныя недахопы. Асноўныя прычыны гэтага дзьве:

Першая — што, як ужо ўспаміналася вышэй, уся наша вядучая інтэлігенцыя мусіць фізычна працаваць, каб зарабіць на сваё й свае сям'і існаваньне. Да гэтага часу у нашым асяродзьдзі, на дзясяткі іншых, ёсьць толькі дзьве-тры асобы, якія не працуюць фізычна, а зарабляюць на жыцьцё, калі можна так сказаць, — пяром. Палажэньне іхнае лепшае ўжо хоць-бы тым, што яны могуць рэгуляваць паводле ахвоты сваю працу ў часе. Усе-ж рэшта — працуе на фабрыках, на працягу дакладна азначанага часу, найменш восем, а шмат хто й дзесяць гадзін на пару, а да таго-ж і сыботы. А ці-ж патрапіць чалавек, які адпрацуе 8-10 гадз фізычна, вярнуўшыся увечары стомлены дахаты, памятаючы да таго, што назаўтрае трэба цёмна устаць, каб ізноў станць да працы, — добра й прадукцыйна працаваць па лініі грамадзкай, выканаць узложаны на яго грамадзкі абавязак як належыцца? На грамадзкую працу яму застаецца адна нядзеля. А дзе-ж адпачынак, ці асабістае жыцьцё? І вось людзі, на якіх узложаны грамадзтвам якіколечы абавязак, і якія маюць пачуцьцё адказнасьці — перажываюць запраўдную трагэдыю. Вобразна гэта можна было-б прадставіць гэтак: чалавеку загадалі выканаць паважную й цяжкую працу, але зьвязалі пры гэтым рукі.

Другая прычына паважных недацягненьняў у нашай грамадзкай працы — гэткая:

Калі нашыя людзі пачалі прыяжджаць сюды і ў першыя месяцы іхнага гэтта асяленьня, пакуль яны яшчэ не наладзілі свайго жыцьця й жылі часта за пазычаныя у сяброў ці знаёмых грошы, — назіралася іхнае вялікае зацікаўленьне беларускімі арганізацыямі й беларускай справай наагул. Тады яны былі й ахвярнымі. З заробленых цэнтаў, а часам і з пазычаных на першы пачатак даляраў нашыя беларусы плацілі й грамадзкі падатак, і складкі, адным словам, — жылі яшчэ па інэрцыі сваімі табарнымі звычаямі. З бегам часу, аднак, людзі пачалі што-раз лепш зарабляць, а сяньня блізу ўсе ўжо добра ўладзілі й свае кватэры й пакуплялі што трэба, і займелі банкавыя кніжкі. Прасьцей кажучы — людзі пачалі багацець. Разумеецца, факт узбагачаньне нашых беларусаў — праява вельмі дадатняя, бо чым багацейшае грамадзтва, тым карысьнейшае яно магло-б быць для нашых агульных справаў. Дзеля прыкладу успомню, што, як падае амэрыканская прэса, жыды з ЗША выслалі ў Ізраэль, на дапамогу сваёй дзяржаве — семсот мільёнаў даляраў! Сума гэтая, для гэткае малое дзяржавы як Ізраэль, — вялізарная і адразу-ж паставіла маладое жыдоўскае гаспадарства на ногі.

Як будзе ставіцца нашая грамадзкасьць да беларускае справы у будучыні, — цяжка сяньня сказаць, але можна ўжо сьцьвердзіць адно — што ў нашай эміграцыі у ЗША даецца заўважыць зьявішча адваротна прапарцыянальнае асягненаму ёю дабрабыту: чым балей яна багацее, тым больш абыякава ставіцца да беларускае справы, да грамадзкіх патрэбаў. Як гэта ня дзіўна, тыя, што у лягерох некалі нешкадавалі блізу паловы заробку, каб даць нашай моладзі магчымасьць вучыцца, ці падтрымаць якое іншае пачынаньне, — даслоўна шкадуюць тут даляра на месяц каб даць магчымасьць сваім арганізацыям весьці, хоць найсьціплейшую працу. Некаторыя-ж нашыя інтэлігенты, якія былі вельмі актыўныя ў Нямеччыне і шмат зрабілі для беларускай справы, — пазашываліся ў правінцыяльныя мястэчкі (дзе часта можна больш зарабіць) і заняліся вылучна асабістымі справамі, пацяху складаючы грошы ў банкі ці якую іншую панчоху. Што яны ду-

(Канец на 4 бач.)

Здань голаду у акупаванай Беларусі

ВЫНІКІ КАЛГАСНАЕ СЫСТЭМЫ — СТАЛАЕ ГАЛАДАВАНЬНЕ НАРОДУ. НА КАЛГАСНЫХ ПАЛЁХ ВЫРАШЧВАЮЦЬ ДАВОЛІ ХЛЕБА ДЛЯ РАБОТНІКАЎ І КАМІСАРАЎ, АЛЕ НЕ ЗАЎСЁДЫ ДЛЯ САМЫХ КАЛГАСЬНІКАЎ. СТАЛЬНЫМІ ПАГРОЗАМІ АРЫШТАЎ І ДЭПАРТАЦЫІ З КАЛГАСЬНІКАЎ ЯШЧЭ ВЫЦІСКАЮЦЬ ДАСТАТКОВА МАСЛА, МАЛАКА, МЯСА, ЯЕК НА СТАЛЫ АКУПАНЦКІХ ВАЛАДАРОЎ, АЛЕ НАРОД ГЭТЫХ ЛАСУНКАЎ АМАЛЬ НІКОЛІ НЯ БАЧЫЦЬ. ХАРЧУЕЦЦА СЯНЬНЯ НАРОД „СТАЛІНСКІМ КАМПОТАМ" — ЗУПАЙ З ГАРОДНІНЫ І „СТАЛІНСКІМ ПІРАГОМ" — ВАДЗЯНІСТЫМ, НЯВЫПЕЧАНЫМ, ЦЯЖКІМ ХЛЕБАМ. ВЕСТКІ АБ НЯСТАЧЫ ХАРЧОЎ ПРЫХОДЗЯЦЬ З УСІХ КРАІНАЎ, АКУПАВАНЫХ БАЛЬШАВІКАМІ, ПРЫХОДЗЯЦЬ ЯНЫ І З БЕЛАРУСІ.

Зьнішчэньне беларускага земляробства.

У выніку бязглуздае акупанцкае палітыкі бальшавікоў зьнішчана высака ўзьнятае земляробства Беларусі ў часе гаспадараньня і парадкаваньня справаў Беларусі нацдэмамі і нацыянал камуністымі. Хаця ў пляне новай пяцігодкі прадбачыцца, што хутка ў Беларусі ўсяго будзе з лішкам, а жывёлагадоўля падыймецца на 36-38%, але сяняшняе становішча земляробства ў акупаванай Беларусі гэткае катастрафальнае, што няма найменшых асноваў спадзявацца на выкананьне гэтых плянаў. Дарэмна акупанты спрабуюць гэтую праўду схаваць падмяніць плякатамі, на якіх высакаўзьнятыя дыяграмы паказваюць рост ураджаяў і ліку жывёлы — у будучыне. Гэта бязумоўна гэтак і станецца, але толькі тады, калі Беларусь будзе ачышчаная ад рабаўніка-акупанта і станецца вольнаю краінаю між вольнымі краінамі сьвету.

Першая вялікая трывога аб катастрафальным стане жывёлагадоўлі ў Беларусі была паднятая вясною 1951 году. Тады „партыя і правіцельства" ўбачылі „вялікія недахопы жывёлагадоўлі" й пачалі заклікаць, каб ратаваць жыцьцё жывёлы, „рабіць жывёльны корм з галінак і хваінак". Было таксама загадана „паставіць варту каля кажнага яшчэ цэлага стогу саломы". Увосені 1951 году, ня гледзячы на „заклік партыі сабраць ураджай у часе і бяз стратаў" вельмі шмат збожжа засталося на палёх. Засталіся несабранымі таксама й гародніна і кармовыя расьціны жывёлагадоўлі. Разам з тым зімою 1952 году корму жывёле не хапіла яшчэ хутчэй і ўвесну ўрад быў змушаны ўжыць „надзвычайныя меры, каб не дапусьціць" да канчальнага вынішчэньня жывёлагадоўлі ў Беларусі. Ясна, што з прычыны нястачы харчу калгасы думалі частку жывёлы выразаць і прадаць, каб захаваць гэтым рэшту. Але прыйшоў загад, што без дазволу ветэрынарнага лекара нельга дарэзаць ні аднае галавы. Гэткім парадкам, праўда, жывёлу ці толькі цені жывёлаў, да вясны захавалі — але ў вясках Беларусі пачаўся востры недахоп харчоў — дзеля забароны рэзаць жывёлу ня было мяса, а згаладалая жывёла была няздольна да прадукцыі малака, і ў выніку — з крамаў цалкам зьнікла масла й інш. малочныя прадукты.

Мокрая восень 1952 году выклікала катастрофу.

Гэткае было палажэньне, калі набліжалася восень 1952 году — ужо трэйцяя, пасьля таго, як на Беларусі была да канца праведзеная калгасная сыстэма. Навет у звычайных умовах акупанцкае арганізацыі, гаспадараньня й недахопу працоўнае сілы на палёх, на калгасных нівах год у год застаецца частка несабранага ўраджаю. Мінулая-ж восень у Беларусі была запраўды дажджыстая й нявыгодная дзеля збору ўраджаю. Калі ўбачылі, што аб дастатковым зборы канюшыны й сена ня можа быць і мовы, партыя заклікала калгасьнікаў побач з абавязковым зборам збожжа й выкананьнем „паставак дзяржаве", патурбавацца аб кармох для жывёлы — загадана было касіць па канавах, класьці ў стагі салому, закладаць сіласныя ямы,

(Канец на 4 бач.)

шкадуючы па часе, што жывым вынусьціў Троцкага за межы СССР. І ён зразумеў, што пакуль Троцкі недзе існуе й дзейнічае, — спаць спакойна ён не патрапіць.

5. Паляваньне на Троцкага.

Пачалася сыстэматычная, арганізаваная асока й паляваньне. Кажны крок Троцкага быў на ўліку. У межах СССР да гэтага даходзіла шырака разгорненая прапаганда й агітацыя супраць трацкізму й самога Троцкага. Жыхаром СССР „усе вушы пратрубілі" байкамі аб іхных злачынствах, даўнейшых і будучых. Усе памылкі ды няўдачы савецкае палітыкі ўскідаліся на сумленьне Троцкага. Абвінавачвалі яго і ў апазыцыі, і ў інтрыгах проці Леніна, імкнуліся давесьці, што Троцкі — ніштo, што роля ягоная ў Кастрычніцкай рэвалюцыі — была ніякая, што ён наагул ня здольны гуляць якую-колечы творчую й паважную ролю. Праз савецкую-ж дыпляматыю за межамі й праз міжнародную камуністычную партыю, Сталін прабаваў пераканаць усе магчымыя краіны сьвету ў неабходнасьці адмовіць Троцкаму права асяліцца й жыць дзе-колечы, апрача Турцыі. Троцкі разумеў, што крыецца пад гэтымі пераконваньнямі. Ён падазраваў, што Сталін мае намер, націсьнуўшы на суседа, дамагчыся ад Турэччыны, каб тая выдала Троцкага СССР, дзе-б яму ужо знайшлі месца.

Але, дарма што так, Троцкі яшчэ ня быў у руках Сталіна. Тады, каб хоць крыху заспакоіць сваю ненавісьць да небясьпечнага спаборніка, Сталін наважыў вынішчыць хоць сям'ю Троцкага. Адну зь ягоных дачок (па мужу Волкаву), якая жыла за межамі, але хацела вярнуцца на бацькаўшчыну, Сталін давёў да таго, што тая скончыла ў Бэрліне жыцьцё самагубствам. Старэйшы сын Троцкага — Сяргей Сядоў, ведамы палітычны дзеяч трацкісцкае апазыцыі быў атручаны сталінскімі агентамі ў Парыжы й памёр у жудасных пакутах. Малодшы сын Троцкага, Леў, што быў калісь разам із бацькам і маткаю высланы ў Казахстан, хоць і не займаўся зусім палітыкай, а прысьвяціўся адно навуцы, быў арыштаваны ў Маскве, высланы ў Сібір, і там пацішу забіты. Гэткім чынам, неўтаймаваная помста Сталіна адабрала ад Троцкага ўсю ягоную сям'ю. Засталася адно Троцкі й ягоная жонка. Сталінскія каты ня спушчалі іх з вачэй, гаручкова шукаючы найлепшага спосабу зрабіць канцы й зь імі. Забіць Троцкага — было цяпер адзінаю думкаю Сталіна. Яна прасьледвала яго ўсюдых і не давала думаць аб нічым іншым.

6. Забойца знойдзены.

У 1937 годзе каля Троцкага вырастае постаць „шчырага апазыцыянэра" — нейкага Франка Джэксана. Ужо само імя ягонае задзіўляе сваім „першарадным інтэрнацыяналізмам". Нарадзіўшыся ён быў у Іране, у Тэгеране, ад бацькі бельгійца. Школы кончыў у Францыі, быў падданым бэльгійскага караля, але лічыў сябе чамусьці... канадыйцам.

А калі яго праз колькі год арыштавалі, — гэты міжнародны авантурысты заявіў, што ён зусім ня Джэксан, а Джэк Марнар ван дэр Дрэйшд — галяндзкі падданы.

Судовыя чыньнікі выказвалі сьпярша думку, што Джэксан-Марнар — амэрыканскі грамадзянін, а пасьля прыйшлі да пераканьня, што ён ... расеец. Гэты чалавек валодаў колькімі мовамі — ангельскай, францускай і расейскай. Пры арышце ў яго быў знойдзены расейскі (савецкі) пашпарт.

Калі Джэксан-Марнар вучыўся ў Сарбоне ў Парыжы, яму ўдалося пазнаёміцца з амэрыканкаю з Брукліну Сыльвіяй Агелоў, якая была сястрою сакратаркі Троцкага, Рут. Неўзабаве між Сыльвіяй і Джэксанам-Марнарам навязаліся „сардэчныя сувязі". Знаёмыя лічылі іх нарачонымі. Вось гэтая Сыльвія й сталася тою сьцежкаю, якая прывяла сталінавых агентаў да Троцкага.

7. Прадчуваньні Троцкага.

Троцкі ўжо даўно казаў: „Я ведаю, што памру не сваёй сьмерцяй". Яшчэ ў Маскве, пачынаючы змаганьне із Сталіным, калі Троцкі ляжыў ад сваіх хвароб, ён загадваў дактаром выпісваць рацэпты лякарстваў не на сваё імя, а на нейкае чужое, бо баяўся, каб яго не атруцілі.

Сваім аднадумнікам Троцкі із глыбокім пераканаңьнем цьвердзіў:

— „Я ня ўбачу новае рэвалюцыі"!

Колькі раз ён выказваў таксама думку, што Сталін зрабіў вялікую памылку, высылаючы яго, Троцкага, з межаў СССР і няма сумлеву, пастараецца якнайхутчэй гэтую сваю памылку выправіць.

Троцкі нясупынна чакаў нападу, спробы пазбавіць яго жыцьця. Ён быў нязвычайна асьцярожны з гэтае прычыны і ня верыў блізу нікому. Асабліва войстрае прадчуваньне гвалтоўнае сьмерці наведала яго пасьля вынішчэньня ягонае сям'і — дачкі й сыноў. Ворагаў спадзяваўся ён навет у сваёй хаце. Кажнае раніцы, прачнуўшыся, ён паўтараў жонцы:

— „Вось і яшчэ адзін шчасьлівы дзень: мы усьцяж жывыя"!

8. Хата-цьвярдыня.

Сваё выгнаньне ў Турэччыне Троцкі перажываў вельмі балюча. Ён зьвяртаўся да шмат якіх дзяржаваў сьвету з просьбай даць яму прытулак, але, не жадаючы клопатаў, непазьбеглых з гасьцяваньнем гэткага гасьця й высьцярагаючыся непаразуменьняў з Масквою, ні адна краіна не пагаджалася прыняць Троцкага. Нарэшце, Троцкі прыпадкам пазнаёміўся з адным мэксыканскім мастаком — Дыега дэ Рывэрай, які, дзякуючы сваім уплывам, патрапіў пераканаць прэзыдэнта Мэксікі, каб той прыняў у сваю краіну Троцкага. Прэзыдэнт Кардэнас без вялікіх цяжкасьцяў пагадзіўся на гэта, спадзяючыся, відаць, што пераезд Троцкага ў Мэксыку спрычыніцца да распаду мясцовых партыйных камуністычных арганізацыяў, якія ўсё трымаліся сталінскага кірунку.

Гэткім чынам, яшчэ ў 1937 годзе Троцкі пераехаў у Мэксыку й спыніўся ў летнім доме свайго знаёмага-мастака Рывэры. Аднак, між імі выбухла праз нейкі час паважная сварка й Троцкі быў прымушаны шукаць сабе іншае кватэры. Яна была знойдзеная без асаблівых цяжкасьцяў у вёсцы Кайакан. Падазронны й асьцярожны Троцкі на працягу пару тыдняў перапраўляў гэтую новую сялібу ў запраўдную цьвярдыню з высокім мурам вакол, сталёвымі дзьвярыма, вокнамі-байніцамі, электрычнымі сыгналамі, сырэнамі, агарожамі з калючага дроту й г. п. Навонкі і ў самой сялібе бясьпека Троцкага вартавалася цэлым штабам розных вартаўнікоў. Была ў яго й асабістая варта. Дзіва, што жыцьцё было невясёлае, трывожнае. За межы свае цьвярдыні Троцкі баяўся выходзіць, а калі й выпадала яму канечне куды-колечы пайсьці ці паехаць, гэта ставалася вялізарным і трывожным здарэньнем. Езьдзіў Троцкі па ўсіх неабходных справах толькі самаходам, пры гэтым сядаў у машыну гэтак, каб ніхто яго праз шыбы з вуліцы ня мог пабачыць.

(працяг будзе)

З Беларускага Жыцьця

Беларуская вечарына

У мінулую суботу беларусы Нью-Ерку мелі йзноў добрую нагоду сустрэцца й разам вясёла адпачыць ад штодзённае працы. Заля, дзе адбывалася вечарына ледзь магла зьмясьціць і нашых суродзічаў — старых і новых эмігрантаў і гасьцей. У праграме вечарыны была невялікая сцэнічная пастаноўка — камэдыя „Фр. Аляхновіча (што трагічна й перадчасна загінуў ад рукі забойцаў у часы нямецкае акупацыі) „Чорт і баба", згуляная нашымі маладымі аматарамі тэатральнага мастацтва. Камэдыя добра рэжысэраваная кіраўніком пастаноўкі сп. Паланевічам, прайшла жвава й вясёла.

Трэба толькі дзівіцца, як у гэткі кароткі час і ў зусім няспрыяльных да падрыхтоўкі ўмовах, рэжысэр і артысты-аматары патрапілі займець гэткія добрыя вынікі. Наіўны, просты, без прэтэнсіяў на арыгінальнасьць і глыбіню зьмест камэдыі-жарту мог прычыніцца да перайграньня артыстамі сваіх роляў, да шаржу. Але трэба пахваліць нашых маладых выканальнікаў, што яны пазьбеглі гэтага й наадварот, стварылі культурную, у добрым гусьце пастаноўку, прасякнутую шчырым беларускім народным гумарам.

Добра, зь мяккай лірычнай шчырасьцяй згулялі свае ролі Н. Кушэль (малодшая) ў ролі Марыські й Б. Данілюк у ролі Мікіты. „Малады чорт" таксама як на першы свой выступ, заслугоўвае на пахвалу. Трэба наагул сказаць, што А. Орса мае выразныя й паважныя здольнасьці і пры ўдумлівым і асыцэрожным накіраваньню іх да найбольш адпаведнае для яе галіны мастацтва, можа мець вельмі добрыя вынікі.

У Г. Ганчарэнкі, бясспрэчна, ёсьць вельмі войстрае пачуцьцё бытавога характару і, навет, тонкасьць і смак у гэтым пачуцьці. Ейная роля суседкі (бабы) выйшла найбольш яскраваю, праўдзіваю й цікаваю.

Гледачы з увагаю й прыхільнасьцяй успрымалі кажны момант дзеі, узнагароджваючы артыстых гучнымі воплескамі.

Трэба толькі пажадаць, каб нашая так добра пачатая тэатральная справа расла, а таксама, каб узялі ў ёй удзел не толькі моладзь, але й старэйшыя.

Другая частка вечарыны — скокі пад аркестру — мінулі зь яшчэ большым імпэтам ды ўздымам. Ня толькі танцоры, але й гледачы, пазіраючы на іх, проста й шчыра цешыліся.

Вельмі шумна гандляваў і буфэт, дзе зьбіваліся з ног нашыя нястомныя й адданыя грамадзкай справе жанчыны, із сп. Б. Вержбаловіч на чале.

Наагул, у кажным кутку залі панаваў самы непасярэдні й прыемны настрой. Кажны весяліўся на свой лад, адчуваў сябе, як у добрыя часы ў собскай хаце. Адным словам, вечарына ўдалася якнайлепш.

З ЖЫЦЬЦЯ У ДЭТРОЙЦЕ.

27-га лістапада мінулага году праз дэтройцкае радые была наданая беларускімі вэтэранамі адмысловая акадэмія, прысьвечаная памяці слуцкіх паўстанцаў і іх беларускіх герояў, якую слухалі каля 25 тысячаў беларусаў — старых і новых эміграўтаў.

19-га сьнежня м. г. амэрыканскія студэнты з унівэрсытэту Вайнэ ў Дэтройце пад добрую музыку выканалі, між іншых, і беларускі народны танец „Крыжачок". Хоць мо й ня ведалі яны праўдзівай беларускай „хады", але й сам танец, і прыгожая беларуская вопратка танцораў мелі ў гледачоў вялікую ўдачу, так што танец быў паўтораны на „біс".

27-га сьнежня сябра управы БАЗА Аддзел Дэтройт меў праз радыё на хвалі 1400 WJLB прыгожую, прытарнаваную да калядных сьвятаў прамову, на заканчэньне якое пераслаў суродзічам — усім беларусом калядныя й навагоднія прывітаньні. У сваёй прамове ён заклікаў усіх беларусоў, як новых, гэтак і старых эмігрантаў, палучыцца у цеснай працы ў галіне беларускага грамадзкага жыцьця, каб задзіночыць і памацніць нашыя беларускія сілы ў змаганьні за вольную й незалежную Беларусь.

28-га сьнежня у памешканьні „Сіты-зэн Клуб" у Дэтройце сп. П. Кулешом быў прачытаны рэфэрат „Абавязкі старой і новай беларускай эміграцыі ў змаганьні за незалежную Беларусь".

Слухачоў было каля 200 чалавек, пераважна старых эміграўтаў, якія ў адрозьненьне ад г. зв. тут „чыстых расейцаў" завуць сябе „рускімі", але маюць свае асобныя ад „чыстых расейцаў" клюбы, народныя дамы й г. д. Ня трэба казаць, што усе яны найчысьцейшыя беларусы-сяляне, толькі нясьведамыя.

4-га студзеня сёлета сп. Кулеш прачытаў рэфэрат „Беларусы ў змаганьні за сваю незалежную краіну" на сходзе АБН, Аддзел Дэтройт. Пасьля рэфэрату украінскія прадстаўнікі АБН выказалі пажаданьне навязаць цясьнейшую лучнасьць паміж прадстаўніцтвамі украінцаў і беларусаў у Дэтройце. У адказ на гэта сп. Кулеш зацеміў, што запраўднае супрацоўніцтва між украінцамі й беларусамі ў вялікай меры будзе залежыць ад большага зразуменьня украінцамі праўвы нашага вызвольнага руху.

8-га студзеня ў Дэтройце адбылося паседжаньне камітэту „Free Europe", на якое былі запрошаныя й беларусы.

11-га студзеня Згуртаваньне Беларускае Моладзі, Аддзел Дэтройт ладзіла, пры дапамозе сяброў БАЗА „Калядны Вечар" зь ялінкаю, канцэртам беларускіх песьняў і супольнай бясядай, у часе якога наведаў беларускую сямейку і Дзед Мароз з падарункамі.

Прыемную неспадзеўку зрабіў прысутным хор Украінскае Праваслаўнае Аўтакефальнае Царквы, які, даведаўшыся аб беларускай ялінцы, прыйшоў на сьвяткаваньне й усьцешыў прысутных прыгожым адсьпяваньнем калядкаў.

БІРМІНГАМ. Дружына Беларускіх Камбатантаў ушанавала тут памяць Слуцкіх Паўстанцаў 7. 12. 52. А першай гадз. дня а. Аляксандар адслужыў у прыгожай парафіяльнай Царкве Літургію й Паніхіду, пасьля якое ўдзельнікі перайшлі ў прыгожую царкоўную залю, дзе адбылася Акадэмія ў памяць Случчакоў. Рэфэрат аб іхным змаганьні прачытаў Сп. Баяроўскі. Сп. Кардаш прачытаў свае цікавыя разважаньні аб ужыцьці новае зброі ў Карэі. Жалобная Акадэмія была закончаная нашым Нацыянальным Гімнам.

Калядная ялінка у Нью-Ерку

„КАЛЯДОЎШЧЫКІ" із Зоркаю сьпяваюць беларускія калядкі.

Стараньнямі Жаночае Сэкцыі і Аддзелу Сацыяльнае Апекі БАЗА 11-га студзеня была наладжаная ў Нью-Ерку калядная ялінка для нашых дзяцей з Нью-Ерку й ваколіцаў.

Ня гледзячы на няспрыяльную пагоду, вакол вялікае прыгожае ялінкі сабралася вясёлая й ладная грамада й дзяцей і старэйшых. Каго толькі гэтта ня было!

І калматы мядзьведзь, што вясёла куляўся ля ног Дзеда Мароза й жвавыя зайчаткі й ліска й Зорачкі й Калядоўшчыкі із прыгожаю блісчучаю зоркаю. Усе яны шчыра віталі Дзеда Мароза ды ймкнуліся паказаць яму, што толькі умелі. Маленечкія Зорачкі (дзяўчаткі ад 3 да 5 год) у беленькіх суконачках і вяночках із срэбных зорках адтанцавалі перад Дзедам Марозам „Танец Зорачкаў", зьвяры скакалі й дэклямавалі вершыкі, калядоўшчыкі — хор старэйшых дзяўчаткаў із механошам з вялізарнаю торбаю — 4-х гадовым Коцікам Юхнаўцом на чале, які із вялікаю павагаю ішоў із зоркаю перад грамадою дзяўчатаў, — адсьпявалі вязку прыгожых беларускіх калядкаў.

Пасьля карагодаў вакол ялінкі адбыўся невялікі канцэрт — нашыя малядыя музыкі (10-12 год) выступілі перад слухачамі з музыкальнымі нумарамі, як беларускімі, гэтак і клясыкай (Моцарт, Бах,), адыгранымі на фартэп'яне. Выступалі — Клішэвіч, Слава Целеш, Яра Тумаш і М. Кіпель. Малая Зыбайла прыгожа прадэклямавала верш „Беларусь, мая ты кветка", а Кінуся Кахаюўская й Оля Захаркевіч із тэмпэрамэнтам адскакалі вязанку беларускіх скокаў.

Удалая ялінка скончылася раздачай дзецям невялікіх падарункаў і падвячоркам.

Малыя Сьняжынкі-Зорачкі з Дзедам Марозам.

ПРЫСЛАЛІ ГРОШЫ НА „БЕЛАРУСА":

Сп. Азарка	10 дал.
Сп. Балтрушэвіч	2,50
Сп. Касьцюкевіч	3 дал.
Сп-ня Я. Кахаюўская	3 дал.
Разам	17,50

АДДЗЕЛ САЦЫЯЛЬНАЕ АПЕКІ БАЗА АТРЫМАЎ ДЗЕЛЯ ПЕРАСЛАНЬНЯ сп. ТРУСАВУ:

Ад сп. Н. Норык	5 дал.
Ад сп. А. Стаганоўіча	5 дал.
Ад сп. М. Кучуры	3 дал.
Ад сп. Н. Латушкіна	1 дал.
Разам	14 дал.

за што шчыра ўсім ахвярадаўцам дзякуе.

ПАПРАЎКА

Праз карэктарскі недагляд у зьмешчанай у папярэднім нумары нашае газэты навэлі „Чэсьць" знайшлася памылка, якую гэтта й выпраўляем: у перадапошнім абзацы замест слова „дзікім" — павінна быць „вялікім пацалункам".

БЕЛАРУСКІЯ УПЛЫВЫ НА РАСЕЮ

У суботу 31-га студзеня ў 7 гадз. увечары у памешканьні Беларускае Хаткі 461 Ashford St., Brooklyn, сп. др. Тумаш, заступнік ст-ні Б. І. Н. і М. прачытае рэфэрат на цікавую й мала дасьледваную тэму:

„БЕЛАРУСКІЯ КУЛЬТУРНЫЯ УПЛЫВЫ НА РАСЕЮ"

Усе ветліва запрашаюцца. Уваход вольны.

Здань голаду у акупаванай Беларусі

(Канец)

(гл. бальшавіцкія газэты „Зьвязда", „Сов. Белоруссия" і інш. за верасень і кастрычнік г. г.). Але гэтыя заклікі ня мелі ніякіх большых вынікаў. Таго, што не маглі зрабіць улетку, ведама ня справілі і ўвосені, калі насланыя агенты пачалі падганяць калгасьнікаў, „выканаць першую запаведзь" даставак збожжа, ільну, коксагызу й інш. Навет бальшавіцкі акупант ня стрымаўся і сам пачаў крычэць у газэтах, што „забясьпечаньне кормам" ці „загатоўка кармоў жывёле на зіму цалкам спынілася".

Заклікі з партыйных габінэтаў

Але дарэмна бальшавіцкія заправілы дзень па дні „б'юць трывогу": ні паняволены калгасьнік, ні ўдарныя, сілком створаныя брыгады работнікаў гораду нічога ўжо дапяць ня здолеюць. Не памогуць і калені беднае вучнёўскае моладзі, якую гоняць на калгасныя палі, адрываючы ад навукі. Калгасьнік жа ня можа даць рады з усімі працамі, якія вымагае ад яго „партыя і правіцельства". Ня можа памагчы справе й калгаснае кіраўніцтва ды іншыя бальшавіцкія панасланыя ўладары, переважна п'яніцы і гультаі. Правільная арганізацыя і энэргічная дзеяньне ў БССР дагэтуль назіралася толькі ў загадах, на справе гэтага зусім няма. Амаль што кажны другі нумар „Зьвязды" аддае шмат месца пытаньню жывёлагадоўлі. Тут ужо акупанцкі афіцыёз ня можа ніяк схаваць праўды і піша: „У шмат якіх калгасах кармоў няма, а на палёх пад сьнегам ляжыць салома, а шмат дзе й ня зьнятае збожжа..."

Зноў і зноў заклікаюцца калгасьнікі „падбаць аб корме". Займаўся гэтым пытаньнем навет ЦК КПБ, аднак, вынікі тыя самыя. Апошняя „зводка" аб зборы траваў, пададзеная у савецкай прэсе Беларусі паказвае гэткія лічбы (у працэнтах да пляну): Бабруйская акруга сабрала 67,0, Баранавіцкая — 13,9, Берасьцейская — 6,7, Гомельская — 77,9, Гарадзенская — 3,8, Віцебская — 47,0, Магілеўская — 66,4, Маладзечанская — 6,6, Менская — 50,1, Палеская — 67,4, Пінская — 22,7 і Полацкая — 27,4%. Як бачым, з гэткім выканальнем пляну далёка ня заедзеш і за зіму замест раскошаў, суленых бальшавікамі ў новай пяцігодцы, ад жывёлы хіба застанецца толькі „рожкі ды ножкі". Ясна, што сотні, а мо болей нашых братоў будуць за гэтае закатаваныя у далёкіх мясцох прымусовае працы, на „вялікіх стройках камунізму", у концах звар'яцелага акупанта, але супраць свае натуры наш селянін, сяньняшні пад'ярэмны акупантаў, нічога зрабіць ня можа. Гэта мусяць улічваць і ўсе тыя, што так ці йнакш прычыняюцца сяньня да няволі Беларусі пад бальшавіцкім ярмом.

У. Рэха

ВЫНІКІ МІСІІ ІЛЬВА ДАБРАНЬСКАГА

(Канец)

ных формаў г. зв. „Каардынацыйнага Цэнтру супроцьбальшавіцкага змаганьня", створанага намаганьнямі Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня — гэткае супрацоўніцтва з амэрыканскімі коламі немагчымае, бо Цэнтар запярэчвае асноўнай ідэі Атлянтычнае Хартыі і Задзіночаных Нацыяў — не вызнае роўных праваў народаў ды дапушчае да ўдзелу і зацьвярджае перавагу прадстаўнікоў расейскіх палітычных партыяў, якія па праўдзе стаяць на пляцформе расейскага імпэрыялізму і адмаўляюць права паняволеным народам на аднаўленьне незалежнасьці сваіх народапраўных гаспадарстваў. Гэтая канцэпцыя у сваіх агульных падставах шкадлівая для нашага вызвольнага змаганьня й для агульнае супроцьбальшавіцкае барацьбы, бо яна на самай справе:

Імкнецца да захаваньня расейскае імпэрыі коштам далейшага паняволеньня нерасейскіх народаў і

Намагаецца аслабіць маральна й палітычна найдужэйшы й найактыўнейшы дзейнік супроцьбальшавіцкай барацьбы унутры СССР, якім ёсьць нацыянальна-вызвольнае змаганьне нерасейскіх народаў за свае незалежныя дэмакратычныя дзяржавы ў этнаграфічных межах. Да супольнага фронту барацьбы з бальшавізмам могуць належаць адно гэткія расейска-процібальшавіцкія сілы, якія будуць прызнаваць гэтыя асновы й трымацца іх у сваёй дзейнасьці.

Міжнацыянальнае супрацоўніцтва мае адбывацца на падставе парытэтнага прадстаўніцтва ад кажнае нацыянальнасьці, (роўная колькасьць галасоў як у Задзіночаных Нацыях) і кажная нацыянальная група мае быць прадстаўленая запраўдным і рэпрэзэнтацыйным прадстаўніцтвам палітычнае эміграцыі данага народу.

На аснове паданых вышэй перадумоваў амэрыканскія чыньнікі маюць магчымасьць памацніць агульны антыбальшавіцкі фронт, даючы адначасна сваёю палітычнаю канцэпцыяй і ейным зьдзейсьненьнем-заруку ужыцьцяўленьня гэтых перадумоў. Гэта таксама створыць магчымасьць дзеля ўдалага дзеяньня супольнага фронту супроцьбальшавіцкага змаганьня народаў, як даўно паняволеных у межах СССР, гэтак і паняволеных нядаўна — г. зв. сатэлітаў".

ПАД РАЗВАГУ ГРАМАДЗТВА.

(канец)

маюць аб будучыні, — запраўды цяжка сказаць, але сяньняшнія іхныя паводзіны дужа шкодныя, бо яны ня толькі нічым не дапамагаюць справе, але прыклад іхны раскладае й іншых.

Сяньня БАЗА налічвае да васьмісот сяброў. Статут Задзіночаньня накладае на кажнага сябру, што зарабляе, абавязак аплачваць 1 даляр грамадзкага падатку ў месяц. У амэрыканскіх умовах — гэта сьмешна малыя грошы, аднак, далёка ня ўсе сябры, навет тыя, што вельмі добра зарабляюць, яго аплачваюць. А каб тут, у Амэрыцы кажны сябра БАЗА ці іншых арганізацыяў сумленна плаціў ужо ня 30%, як некалі ў Віндзішбэргэрдорфе, а хаця-б адзін працэнт ад свайго месячнага заработку, — гэта дало-б магчымасьць ня толькі аплаціць аднаго чалавека з ураду БАЗА, які выконваў-бы ўсю тэхнічную арганізацыйную працу Задзіночаньня, але можна было-б наняць і адпаведнае памешканьне пад беларускі Народны Дом, і выдаваць месячны часапіс, — ды пакрываць яшчэ шмат іншых неабходных выдаткаў.

На жаль, гэтага няма. Затое нараканьняў і крытыкі столькі, што каб замяніць ие на даляры, мы беларусы, былі-б, хіба, найбагацейшаю на сяньня эміграцыяй.

І атрымоўваецца блудняе кола: ні БАЗА, ні іншыя нашыя арганізацыі, хоць і ёсьць ахвярныя людзі, працаваць ня могуць, бо ня маюць грошы, а людзі не плацяць, бо арганізацыі, на іхную думку, за слаба працуюць, зусім забываючыся на тое, што з пустога й Салямон не налье.

Чацьверты Кангрэс БАЗА павінен знайсьці спосабы палепшыць нашае грамадзкае жыцьцё ў ЗША. А Кангрэс — гэта-ж мы, уся тутэйшая эміграцыя. Пад ейную развагу й аддаюцца гэтыя, пералічаныя тут, недахопы й хваробы. Як нашыя продкі ў сівой мінуласьці, сабраўшыся на веча, вырашалі усе набалелыя справы свайго гаспадарства, гэтак можа й нам пашчасьлівіцца знайсьці выхад з вызначаных сяньня блудняга кола. У выхадзе-ж гэтым — пытаньне, ці будзем мы жыць, ці застанемся й на будучыню беларусамі, ці „расплывемся імглой між чужых".

Думаю, што нам, беларусам, гэта ня ўсё адно. **Віндзішбэргердорфскі.**